

PATENTA DE ÎNȚEPRINZĂTOR – FORMĂ CONTROVERSATĂ A ACTIVITĂȚII ANTREPRENORIALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Natalia VINOGRADOVA

dr., conferențiar cercetător

Institutul Național de Cercetări Economice

Republica Moldova

[natalia.vinogradova01@gmail](mailto:natalia.vinogradova01@gmail.com)

Abstract

In the Republic of Moldova, a significant number of entrepreneurs conduct their business on the basis of an entrepreneurial patent. Initially, entrepreneur's patent was introduced to reduce the negative impact of economic transformations on individual entrepreneurs. Currently, the retail trade business based on the entrepreneur's patent is the subject of debate between the Government and the business.

The purpose of the article is to analyze the indicators related to issuing and prolongation of entrepreneur's patents in the Republic of Moldova and to estimate the existing alternatives for carrying out individual entrepreneurial activity without registering an enterprise.

In the article, based on the accessible data of the State Tax Service, as well as the results of own research and interviews with the entrepreneurs, some advantages and disadvantages of working on the basis of entrepreneurial patents have been analyzed. As a result, recommendations were made to improve the policy of support for individual entrepreneurs operating without registering an enterprise.

Keywords: *Republic of Moldova, entrepreneurship, entrepreneurial patent, individual entrepreneur, independent activity.*

JEL Classification: *L26, L53.*

Introducere

În a.1998 în scopul de a reduce impactul negativ al transformărilor economice asupra întreprinzătorilor individuali, precum și de a acorda posibilități de obținere a unor surse de venit păturilor socialmente vulnerabile prin practicarea activității antreprenoriale în condiții și cerințe regulatorii preferențiale, în Republica Moldova a fost introdus sistemul

simplificat de înregistrare, impozitare, evidență și de dări de seamă în baza utilizării patentei de întreprinzător.

Activitatea antreprenorială în baza patentei, în Republica Moldova, se reglementează, în primul rând, de Legea cu privire la patenta de întreprinzător nr.93 din 15.07.1998, cu modificările și completările ulterioare. În conformitate cu legea respectivă, patenta de întreprinzător este un certificat de stat nominativ, ce atestă dreptul de a desfășura genul de activitate de întreprinzător indicat în ea în decursul unei anumite perioade de timp. Titular de patentă poate fi orice cetățean al Republicii Moldova cu capacitate de exercițiu, orice cetățean străin sau apatrid, care locuiește permanent în Republica Moldova și are dreptul să desfășoare activitate de întreprinzător, care a declarat despre intenția sa de a procura patentă și corespunde cerințelor de calificare necesare acestui gen de activitate.

Conținutul de baza

Desfășurarea activității de întreprinzător în baza patentei nu impune înregistrarea de stat a titularului acesteia și primirea licenței. Asupra titularului patentei nu se extind cerințele privind prezentarea dărilor de seamă financiară și statistice, ținerea evidenței contabile și financiare, efectuarea operațiilor de casă și decontărilor, precum și prevederile art.90 din Codul Fiscal (care se referă la Reținerile din plățile efectuate în folosul persoanei fizice).

În anul 2019 în baza de patentă se permite practicarea a 41 de genuri de activitate: 3 - comerț cu amănuntul, 38 – producția de mărfuri, executarea de lucrări și prestarea de servicii (inclusiv servicii logopedice; servicii de îngrijire a bolnavilor și alte servicii medicale; servicii veterinare; servicii de frizerie și servicii cosmetice; cusutul, tricotarea și reparația îmbrăcăminte; confecționarea și reparația încălțăminte; servicii de spălătorie; predarea limbilor străine; predarea muzicii, coregrafiei și artelor plastice; reparația locuințelor ș.a.) (Registrul de Stat al Actelor Juridice al RM, 1998). Cuantumul taxei lunare pentru patenta de întreprinzător depinde de genul de activitate și teritoriul, pe care se planifică desfășurarea activității antreprenoriale și variază între 20 și 700 MDL.

Conform datelor Serviciului Fiscal de Stat al Republicii Moldova, la 30 septembrie anul 2018 au fost valabile 16957 patente de întreprinzător, dintre care 47,8% - patente în sfera comerțului cu amănuntul (Figura 1).

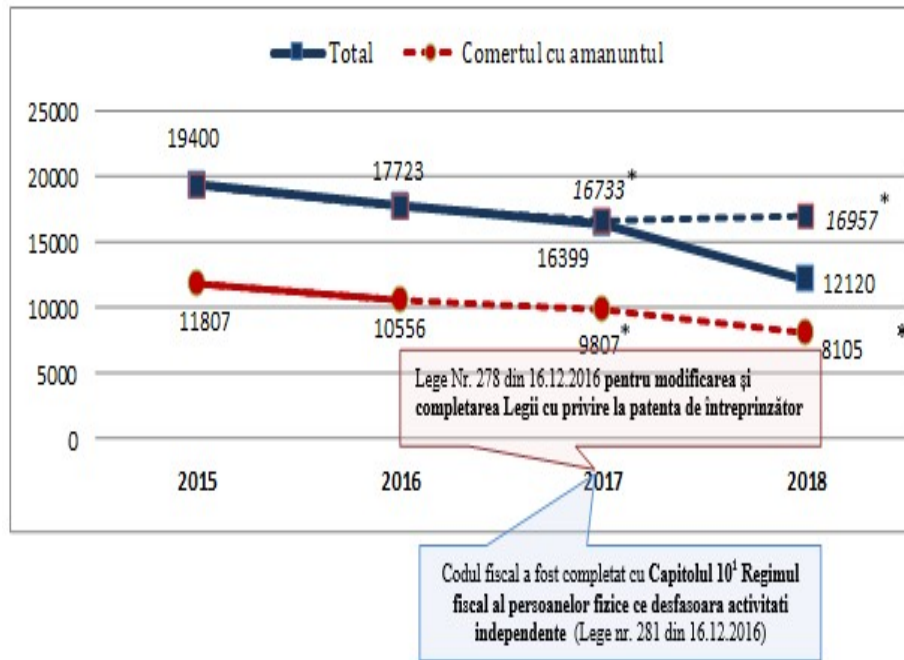

Figura 1. Numărul patentelor valabile pentru toate genurile de activitate și pentru comerțul cu amănuntul, desfășurate în RM, la sfârșitul anului

* - la data de 30 septembrie

Sursa: elaborată în baza (Serviciului Fiscal de Stat al Republicii Moldova, 2019).

De la eliberarea și prelungirea patentelor la finele anului 2018 a fost încasată suma de 45852,6 mii lei, la 30 septembrie a.2018 ponderea comerțului cu amănuntul și suma totală încasată de la eliberarea și prelungirea patentelor în Republica Moldova constituia 75,3% (Figura 2).

*

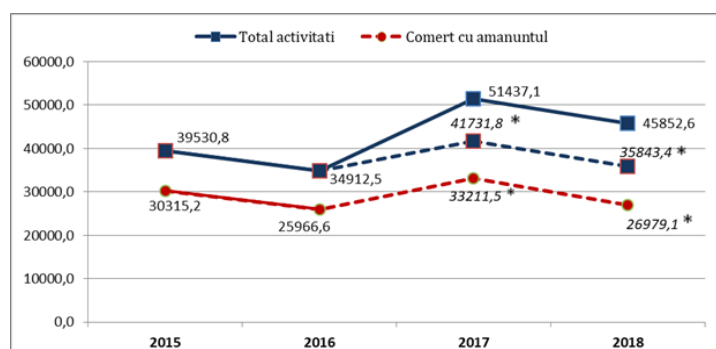

Figura 2. Suma încasată de la eliberarea și prelungirea patentelor în RM, la data de 31 decembrie, mii lei

* - la data de 30 septembrie

Sursa: elaborată în baza (Serviciului Fiscal de Stat al Republicii Moldova, 2019).

Ponderea activităților principale în numărul total al patentelor valabile în Republica Moldova în anii 2015-2018 este prezentată în Figura 3.

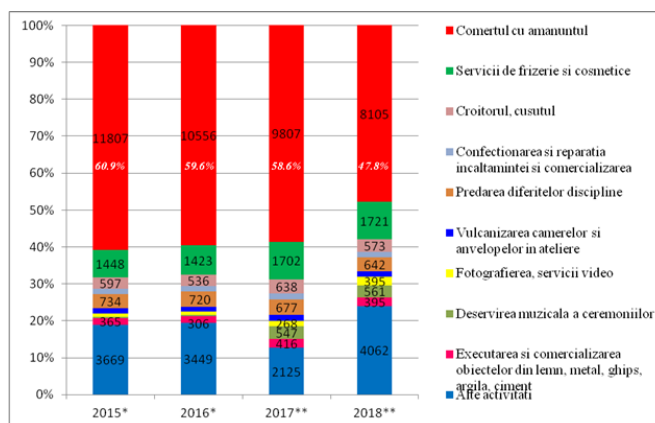

Figura 3. Activitățile principale în numărul total al patentelor valabile în Republica Moldova, un.

* - la data de 31 decembrie

** - la data de 30 septembrie

Sursa: elaborată în baza (Serviciului Fiscal de Stat al Republicii Moldova, 2019).

Din datele prezentate este evident, că pe parcursul perioadei analizate ponderea comerțului cu amănuntul treptat s-a diminuat: de la 60,9% în a.2015 până la 47,8% în a.2018 (Figura 3). Printre alte genuri de activitate pot fi remarcate ponderea relativ înaltă a „Serviciilor de frizerie și servicii cosmetice” (10,1%), „Predarea și meditația diferitelor discipline, cu excepția muzicii, coreografiei și artelor plastice (instruire individuală sau în grupe cu un număr de până la 20 persoane)” (3,8%) și „Croitorul, cusutul, tricotarea și reparația îmbrăcăminte și acoperămintelor pentru cap” și „Comercializarea obiectelor din lemn, metal, ghips, argilă, ciment” (câte 3,4%). De asemenea, începând cu anul 2017 a crescut brusc ponderea patentelor, eliberate pentru astfel de genuri de activitate, precum „Deservirea muzicală a ceremoniilor” și „Fotografierea, confecționarea și vânzarea fotografiilor executate în mod individual, servicii video”, fapt condiționat de înăsprirea controlului fiscal în aceste sfere de activitate.

Începând cu a.2008, patentele de întreprinzător în comerț sunt obiect de discuție dintre Guvern și mediul de afaceri. În această perioadă autoritățile au încercat de trei ori să anuleze patentele pentru comerțul cu amănuntul. Din punctul de vedere al organelor administrației publice, acest mecanism comportă mai multe riscuri decât beneficii pentru economie, fiind un mod de evaziune fiscală (EuroPass, 2017). Însă, pe fundalul protestelor în masă a antreprenorilor termenele de acțiune a patentelor de fiecare dată au fost prelungite.

Astfel, până la mijlocul a.2019 a fost în vigoare o prevedere legislativă, conform căreia termenul limită de desfășurare a comerțului cu amănuntul în baza patentei de întreprinzător a fost data de 31 decembrie 2019. În prezent, în conformitate cu Legea Nr.103 din 30.07.2019 pentru modificarea Legii nr. 93/1998 cu privire la patenta de întreprinzător, termenul limită de desfășurare a comerțului cu amănuntul în baza patentei de întreprinzător este data de 31 decembrie 2022 numai pentru titularii de patentă care, la data de 31 decembrie 2019, vor deține patente pentru genurile de activitate respective.

Însă, e de menționat, că potrivit datelor Serviciului Fiscal de Stat, în anii 2017-2018 erau în continuare nu doar prelungite, ci și eliberate patente pentru desfășurarea comerțului cu amănuntul (Tabelul 1, Tabelul 2):

Tabelul 1. Numărul patentelor eliberate pentru desfășurarea comerțului cu amănuntul și suma încasată de la eliberarea acestora în 2017-2018

Nr.	Genurile de activitate	Numărul patentelor eliberate, un.			Suma încasată de la eliberarea patentelor, mii lei		
		I-III trim 2017	I-III trim 2018	Total 2017-2018 (I-III trim)	I-III trim 2017	I-III trim 2018	Total 2017-2018 (I-III trim)
1.0	Comerțul cu amănuntul	3	5	8	1,6	3,5	5,1
1.1	Comerțul cu amănuntul la tarabe, teșghele, tonete, în chioșcuri (gherete), pavilioane și din autovehicule	5347	4164	9511	3612,9	3265,9	6878,8
1.2	Comerțul cu produse alimentare și mărfuri ușor alterabile autohtone, cu condiția respectării cerințelor sanitar-epidemiologice privind depozitarea, păstrarea și comercializarea lor	328	190	518	295,2	165,5	460,7
	Total comerțul cu amănuntul	5678	4359	10037	3909,7	3434,9	7344,6

Sursa: elaborat de autor în baza (Serviciului Fiscal de Stat al Republicii Moldova, 2019).

Tabelul 2. Numărul patentelor prelungite pentru desfășurarea comerțului cu amănuntul și suma încasată de la prelungirea acestora în 2017-2018

Nr.	Genurile de activitate	Numărul patentelor prelungite, un.			Suma încasată de la prelungirea patentelor, mii lei		
		I-III trim 2017	I-III trim 2018	Total 2017-2018 (I-III trim)	I-III trim 2017	I-III trim 2018	Total 2017-2018 (I-III trim)
1.0	Comerțul cu amănuntul	31	16	47	14,1	13,6	27,7
1.1	Comerțul cu amănuntul la tarabe, teșghele, tonete, în chioșcuri (gherete), pavilioane și din autovehicule	37476	28121	65597	27772,7	25663,7	53436,4
1.2	Comerțul cu produse alimentare și mărfuri ușor alterabile autohtone, cu condiția respectării cerințelor sanitar-epidemiologice privind depozitarea, păstrarea și comercializarea lor	1742	1234	2976	1514,9	1301,8	2816,7
Total comerțul cu amănuntul		39249	29371	68620	29301,7	26979,1	56280,8

Sursa: elaborat de autor în baza (Serviciului Fiscal de Stat al Republicii Moldova, 2019).

Astfel, activitatea în baza patentei de întreprinzător are atât avantaje, cât și dezavantaje.

Ca avantaje pot fi menționate:

- Existența unui cadru legal de reglementare a activității în baza patentei de întreprinzător;
- Sursa de venituri la bugetul local;
- Simplitatea plăților fiscale către buget;
- Condiții pentru dezvoltarea micului business;

- Taxa pentru patenta include impozitul pe venit, taxele pentru resursele naturale, taxa pentru unitatile comerciale si/sau de prestari servicii, taxa pentru amenajarea teritoriului.
Dezavantajele acestei forme antreprenoriale sunt urmatoarele:
- Nivelul insuficient de pregatire profesionala a titularilor de patenta încadrat în unitățile de comerț;
- Activitatea în baza patentei poate fi desfășurată doar de titularul patentei și nu poate fi transmisă altei persoane;
- Titularul patentei nu este în drept să angajeze lucrători pentru desfășurarea activității de întreprinzător specificate în patentă;
- Titularul patentei poate desfășura activitatea de întreprinzător specificată în patentă doar în localitatea indicată în certificate (sau pe întreg teritoriul țării, dacă achită taxa maximă);
- Desfășurarea activității de întreprinzător în baza patentei nu impune înregistrarea de stat a titularului acesteia și primirea licenței;
- Asupra titularului patentei nu se extind cerințele privind prezentarea dărilor de seamă financiare și statistice, ținerea evidenței contabile și financiare, efectuarea operațiilor de casă și a decontărilor contabile, și prin urmare este imposibilă estimarea volumului de vânzari;
- Nerespectarea drepturilor consumatorilor (Afteni, 2016).

Ca alternativă deținătorilor de patente antreprenoriale în sfera comerțului cu amănuntul, începând cu luna ianuarie anul 2017 a fost propusă o astfel de formă legală pentru a desfășura o activitate economică, ca activitatea independentă, care presupune ținerea evidenței contabile simplificate și utilizarea aparatelor de casă.

În conformitate cu modificările și completările operate la Codul Fiscal al Republicii Moldova prin Legea nr.281 din 16.12.2016 (Monitorul Oficial, 2016), Codul Fiscal al R.M. a fost completat cu o noțiune nouă, respectiv: „Activități independente - activități de comerț desfășurate de către o persoană fizică rezidentă doar în mod individual, fără a constitui o formă organizatorico-juridică, în urma desfășurării cărora se obține venit” (Codul Fiscal, Articolul 5 (36¹)) (Monitorul Oficial, 1997).

Regimul fiscal al persoanelor fizice, ce desfășoară activități independente este reflectat în Capitolul 10² al Codului Fiscal. Prezentul regim fiscal se aplică numai activităților independente desfășurate în

domeniul comerțului cu amănuntul (cu excepția mărfurilor supuse accizelor). Subiecți ai impunerii sunt persoanele fizice rezidente care, fără a constitui o formă organizatorico-juridică pentru desfășurarea activității menționate, obțin venituri din activitățile independente în sumă ce nu depășește 600 mii MDL într-o perioadă fiscală. Obiect al impunerii este venitul din activități independente obținut în perioada fiscală de declarare. Cota impozitului pe venit constituie 1% din obiectul impunerii, dar nu mai puțin de 3000 de MDL (Monitorul Oficial, 1997).

Astfel, trecerea la o astfel de formă legală pentru a desfășura o activitate economică, ca activitatea independentă, este prevăzută doar pentru antreprenorii, care desfășoară o activitate comercială.

În anul 2017 au fost înregistrate 1285 de persoane care practică activitate independentă, iar la situația din 31 octombrie 2018 - 1698 persoane care au ales această formă de activitate. Este de remarcat faptul că, în perioada de raportare, 136 de persoane și-au încetat activitatea. Astfel, la situația din 31 octombrie au fost înregistrate 1562 de persoane. În baza declarațiilor cu privire la impozitul pe venit pentru anul 2017, persoanele fizice care desfășoară activitate independentă au raportat un venit de circa 84 mil. lei. Suma cheltuielilor suportate pentru procurarea mașinilor de casă și control aferente înregistrării activității independente au constituit 3,79 mil. lei. Impozitul pe venit din activitatea independentă în anul 2017 a constituit 185 mii lei (Căldare, 2018).

Activitatea independentă este o "formă tranzitorie" dintre activitatea în baza patentei de întreprinzător și înregistrarea întreprinderii. Antreprenorii, antrenați în comerț în baza patentei de întreprinzător analizează posibilitatea de trecere la activitatea independentă în cazul realizării indicatorului marginal stabilit al veniturilor din vânzări (300000 de lei într-o perioadă de 12 luni consecutive) sau în cazul excluderii comerțului din genurile de activitate, pentru care se permite practica în baza de patentă. În celelalte cazuri antreprenorilor-deținători de patente le este frică să treacă la desfășoarea activității independente, deoarece consideră, că cifra de afaceri mică a acestor întreprinderi nu va acoperi suma impozitului pentru desfășurarea activității și cheltuielile de contabilitate și deținere a mașinii de casă și de control.

Concluzii și recomandări

1) Aprobarea în Republica Moldova Legii nr.93-XIV din 15 iulie 1998 cu privire la patenta de întreprinzător a avut drept obiectiv acordarea posibilității de obținere a unor surse de venit păturilor socialmente vulnerabile prin practicarea activității antreprenoriale în condiții și cerințe regulatorii preferențiale.

2) La 30 septembrie anul 2018 au fost valabile 16957 patente de întreprinzător, dintre care 8105 - patente în sfera comerțului cu amănuntul. Pe parcursul 2015-2018 ponderea comerțului cu amănuntul în numărul total al patentelor valabile treptat s-a diminuat: de la 60,9% în a.2015 până la 47,8% în a.2018. Ponderea comerțului cu amănuntul și suma totală încasată de la eliberarea și prelungirea patentelor în Republica Moldova constituia 26979,1 mii MDL, sau 75,3% în a.2018.

3) Patentele de întreprinzător în comerț sunt obiect de discuție dintre Guvern și mediul de afaceri. Din punctul de vedere al organelor administrației publice, acest mecanism comportă mai multe riscuri decât beneficii pentru economie, fiind un mod de evaziune fiscală

4) Ca alternativă deținătorilor de patente antreprenoriale în sfera comerțului cu amănuntul, începând cu luna ianuarie anul 2017 a fost propusă o astfel de formă legală pentru a desfășura o activitate economică, ca activitatea independentă, care presupune ținerea evidenței contabile simplificate și utilizarea aparatelor de casă.

5) În perspectivă, la nivel de stat se poate examina posibilitatea de a extinde așa formă legală pentru a desfășura o activitate economică pentru persoane fizice, ca activitatea independentă, și asupra altor genuri de activitate, în afară de comerț.

Bibliografie selectivă

- [1]. Afteni, L. (2016). Activitatea economică în baza patentei în Republica Moldova: avantaje și dezavantaje. Institutul Național de Cercetări Economice. Disponibil: https://ince.md/uploads/files/1466836186_patenta-rm.pdf
- [2]. Căldare, M. (2018). Patenta sau activitatea independentă? Disponibil: <https://monitorul.fisc.md/editorial/patenta-sau-activitatea-independenta.html>
- [3]. EuroPass. (2017). Patenta de întreprinzător: între populism și evaziune fiscală. Disponibil: <https://www.mold-street.com/?go=news&n=5996>

- [4]. Monitorul Oficial. (1997). Cod fiscal al Republicii Moldova, nr. 1163 din 24.04.1997. Nr. 62 din 18.09.1997. Disponibil: http://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=117668&lang=ro
- [5]. Monitorul Oficial. (1998). Legea Republicii Moldova cu privire la patenta de întreprinzător, nr.93 din 15.07.1998. Nr. 72-73 din 06.08.1998. Disponibil: http://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115925&lang=ro
- [6]. Monitorul Oficial. (2016). Legea Republicii Moldova cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative, nr.281 din 16.12.2016. Nr. 472-477 din 27.12.2016. Disponibil: http://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115925&lang=ro
- [7]. Registrul de Stat al Actelor Juridice al RM. (1998). Anexa la Legea Republicii Moldova nr.93-XIV din 15 iulie 1998 cu privire la patenta de întreprinzător. Disponibil: http://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110499&lang=ro#
- [8]. Serviciului Fiscal de Stat al Republicii Moldova. (2019). Catalogului SFS de Date Guvernamentale. Disponibil: http://www.fisc.md/Catalogul_SFS.aspx